

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

**Sociální deviace a protiprávní jednání páchané v důsledku
onemocnění psychickou poruchou – psychózy, neurózy,
psychopatie**

Tereza Lipanová

Bakalářská práce

2009

University of Pardubice
Faculty of Arts and Philosophy

**Social Deviations and Acting Against Law Committed as a
Result of Psychological Disorders - psychosis, neurisis and
psychopathy**

Tereza Lipanová

Bachelor's work

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra věd o výchově
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza LIPANOVÁ**

Studijní program: **B6107 Humanitní studia**

Studijní obor: **Humanitní studia**

Název tématu: **Sociální deviace a protiprávní jednání páchané v důsledku onemocnění duševní poruchou - psychózy, neurózy a psychopatie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Sociální deviace - chování nepřipustné v dané společnosti
2. Projevy onemocnění duševní poruchou: a/ popis disfunkcí
b/ příčiny vzniku
3. Způsobilost k právním úkonům; otázka přičetnosti a vedení trestního řízení s psychicky nemocnými pachateli
4. Psychiatrická léčba; zacházení s pacienty-devianty; problém absence detenčních ústavů v ČR

Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Dvořáková, B.: Sociálněpatologické jevy, 2004

Munková, G.: Sociální deviace, 2001

Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, 2004

Smékal, L.: Sociálněpatologické jevy: gambling, drogové závislosti, lichva, 2004

Gruen, A.: Šílenství normality, 2001

Poněšický, J.: Neurózy, psychosomatická onemocnění a psychoterapie, 2004

Hrčka, M.: Sociální deviace, 2001

* veškeré uvedené publikace dostupné k 31.3.2008

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Martin Kocanda
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2008**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

prof. PhDr. Karel Rydl, CSc.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlášení:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezentováním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 22.6.2009

Tereza Lipanová

Podkování:

Na tomto místě bych ráda podkovala vedoucímu mé bakalářské práce, jímž byl pan PhDr. Martin Kocanda, za jeho trpělivost při jejím vedení a pomoc s jejím zdárným dokončením. Byl to právě on a velkým dílem i paní PhDr. Ilona Moravcová, kteří mi prostřednictvím svých přednášek a seminářů během mého bakalářského studia téma sociálních deviací a psychologie přiblížili a probudili tak ve mně o tyto oblasti velký zájem. Děkuji.

Anotace:

Tato práce se zabývá problematikou deviantního chování psychicky nemocných lidí. Příčinami vzniku takovýchto onemocnění a jejich projevy. Mimo to také možnostmi řešení těchto problémů a léčby duševně chorých pacientů, kteří sociální i protiprávní činy páchají, z důvodu jejich stanovené diagnózy, neodvolatelně.

Klíčová slova:

Duševní nemoci, sociální deviace, agrese, psychologie, psychopatologie, příslušnost, detenční ústavy

Annotation:

This work deals with problems of psychically disordered people's deviant behaviour. What the reasons of occurrence of such diseases are and how they manifest. Thereof what the possible solutions of treating psychically disordered patients, who commit asocial and unlawful acts - unconsciously, are.

Keywords:

Psychological Disorders, social deviations, aggression, psychology, psychopathology, responsibility, detention asylum

Obsah

Úvod

1. SOCIÁLNÍ DEVIACE	11
1.1 CHARAKTERISTIKA	11
1.1.1 Sociální norma.....	12
1.1.2 Protiprávní jednání.....	14
1.1.3 Systém sankcí.....	15
1.2 TYPY DEVIACÍ	16
1.2.1 D lení podle sm ru odchylky od normálu.....	16
1.2.2 D lení E.M. Lemerta - etiketiza ní teorie (šnálepkování).....	17
1.2.3 D lení podle typu poru-ené normy	17
1.2.4 Podle objektu chování.....	18
1.2.5 Podle subjektu chování	18
1.2.6 Podle cílové orientace a motivace chování.....	18
1.3 P Í INY VZNIKU SOCIÁLNÍCH DEVIACÍ	19
1.3.1 Biologické p í iny vzniku deviací	20
1.3.2 Psychické p í iny vzniku deviací.....	20
1.3.3 Sociální p í iny vzniku deviací.....	20
1.3.4 Kulturní p í iny vzniku deviací	21
1.4 SOCIÁLNÍ DEVIACE KONTRA SOCIÁLNÍ PATOLOGIE	22
2. DUŤEVNÍ PORUCHY	23
2.1 P Í INY VZNIKU PSYCHICKÉHO ONEMOCN NÍ	24
2.1.1 Psychické p í iny.....	24
2.1.2 Biologické p í iny.....	25
2.1.3 Sociální p í iny.....	25
2.1.4 P í iny du-evních chorob z hlediska ontogeneze.....	25
2.2 POPIS DISFUNKCÍ	27
2.2.1 Psychotické poruchy (psychózy)	27
2.2.2 Neurotické poruchy (neurózy)	28
2.2.3 Poruchy osobnosti.....	29
2.3 DEVIACE JAKO NÁSLEDEK PSYCHICKÉHO ONEMOCN NÍ	31
3. ZP SOBILOST K PRÁVNÍM ÚKON M	32
3.1 OTÁZKA P Í ETNOSTI	32
3.2 TRESTNÍ ÍZENÍ S PSYCHICKY NEMOCNÝMI PACHATELI	33
4. PSYCHIATRICKÁ LÉ BA	35
4.1 UMÍS OVÁNÍ PSYCHICKY NEMOCNÝCH DEVIANT	35
4.2 DETEN NÍ ÚSTAVY	36

Záv r

Seznam literatury

Elektronické zdroj

Úvod

V této práci se zaměřím na téma, které mne vždy zajímalo a určitým způsobem mě lákalo k tomu, abych ho lépe prozkoumala a poznala do hloubky. Již na gymnáziu a na vysoké škole obzvláště, jsem se s oblibou vnovala psychologii a oblastem, do kterých zasahuje nebo se s jinými v dnešních disciplínách prolíná, a lidskému chování jako takovému. Přede vším jeho odchylkami a zvláštnostmi neboli deviacemi.

Chování je součástí společnosti a to pro něj znamená určitý způsob soběsvětí chování daným pravidly, ať už psaným nebo tím morálním a tradičním. To však není nic automatického a každý občan vybočí z těchto mantinelů a jeho chování je společností (z lat. Societas) hodnoceno jako nevyhovující. Mám na mysli tedy sociální deviace - behaviorální odchylky v rámci právního i společenského.

V první části práce se zaměřím na to, co vlastně sociální deviace jsou, jaké jsou jejich typy, kdo a jaké obory se jimi zabývají, proč se vyskytují a co všechno lze jako sociální deviace nazvat. Lidé se totiž setkávají během svých životů s různými projevy lidského chování, ale často si ani neuvedomují, že některé z nich jsou již za hranicemi toho běžného, šnormálního chování a jedná se už o druh deviace. Mám na mysli například projevy alkoholismu, používání vulgarity v běžné komunikaci, sexuální narážky a další, což podrobněji rozvinu v prvních kapitolách.

Dále se budu vnovala psychickým onemocněním. Jaké duševní disfunkce existují, jak vznikají a co může jejich zrod u člověka vyvolat. Také tomu, jak se projevují a jak mohou být pro okolí takto psychicky nemocného nebezpečné. Problémy psychiky jsou totiž nejčastěji příčinami sociálních deviací, ale i deviací jako takových - násilí, agrese a dalšího protiprávního jednání.

Dleflitou sou ástí mé práce je i otázka zp sobilosti u lidí trpící n jakou z popsaných du-ěvních chorob. Jak lze hodnotit a posuzovat jejich p í etnost p í spáchání zlo inu nebo jiného provin ní v í zákonu? Tomuto, ale i nap íklad zp sobu vedení trestního ízení s psychicky nemocnými pachateli, se budu v novat ve t etí kapitole.

V poslední ásti se zam ím na moflnosti lé by du-ěvních dysfunkcí a instituce zabývajícími se tím. Dále také na psychiatrické metody a zacházení s pacienty, p edev-ím s t mi, kte í jsou zárove sociálními devianty i pachateli trestných in , cofl blízce souvisí i se z izováním deten ních ústavu, jejichfl fungování se budu také v novat.

Pokusím se ve své práci systematicky a co nejlogi t ji sestavit ve-keré své získané znalosti týkající se poruch psychiky a sociálních deviací spole n s poznatky a názory vybraných psycholog , profesor a autor knih z oboru, tak aby tená získal po jejím p e tení o této problematice maximální p ehled.

1. Sociální deviace

1.1 Charakteristika

Termínem sociální deviace oznaujeme porušení nebo podstatnou odchylku od některých sociálních norem, případně od skupiny sociálních norem, porušení formálních i případně neformálních požadavků kladených na lidské chování v dané společnosti (Munková, 2001, s. 9).

Pojem sociální deviace (z latinského deviatio - odchylka, úchylka) se začal používat v americké a britské sociologii ve 40. letech minulého století (Urban, Dubský, 2008), do té doby takovéto jevy byly označovány například jako anomie, sociální dezorganizace nebo sociální patologie, jež je dnes už samostatným oborem a v ní disciplínou s pozemněm a více vyhraněným zaměřením (podrobněji v subkapitole 1.4).

Podle Hrdy je za sociální deviaci označeno:

- a) **Zjevné** (= označené a rozpoznané) **deviantní chování**
- b) **Zjevné poruchy psychických funkcí člověka**, které často ústí v deviantní chování
- c) **Zjevné deviantní fyzické charakteristiky jedince** - především fyzická malformace (nedostatečnost) a smyslové poruchy
- d) **Zjevné deviantní sociální charakteristiky** - například bývalý vzele, příslušník minority

(Hrdy 2001)

Osobní bych sociální deviace nejednodušeji vysvětlila jako chování nepřípustné v dané společnosti. To ale znamená, že pro každou společnost může být určitý druh chování chápán odlišně nebo i zcela protikladně. Podle Skopalové mají deviace univerzální charakter. To znamená, že se vyskytují ve všech společnostech a neexistuje žádná společnost i kultura, která by měla zcela konformní chování svých členů a absolutní absenci deviací (in Skopalová, [on-line], 2009).

Zamysleli se však pouze na naší současné společnosti, obyvatelé vyspělé střeoevropské země, máme prostřednictvím daných norem, ať už společenských nebo i těch psaných - jasně strukturovaných právních, sociální deviace vymežit. Sociální normy jsou totiž podstatou sociálních deviací.

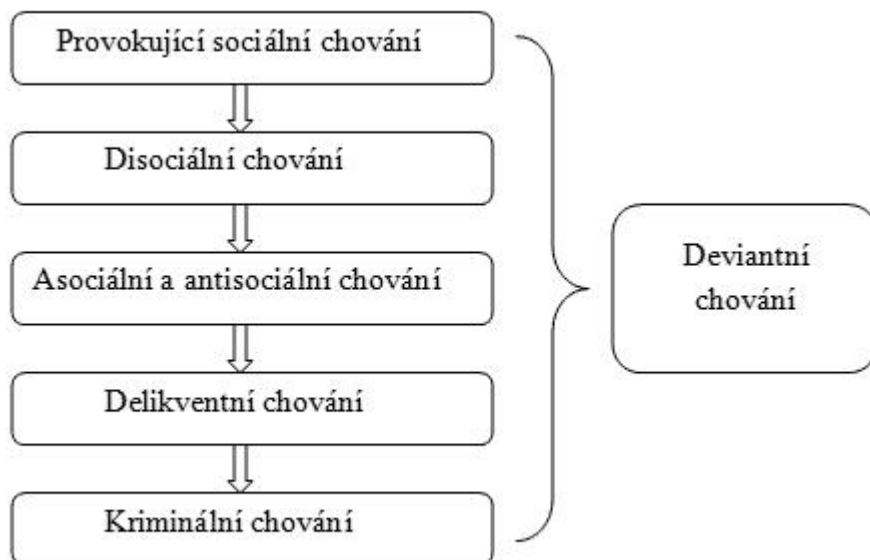
1.1.1 Sociální norma

Pojmem sociální norma lze označit vše, co je ve společnosti akceptováno a považováno za normální. V sociologii je sociální norma používána v mnohem širším smyslu než norma například právní, kde je chování posuzováno pouze v porovnání se zákony státu. Z pohledu sociologie zde hraje svou úlohu navíc také náboženský řád, etika, zvyky, obyčejy a společenské rituály (Munková, 2001), kde většina norem není nijak formálně fixována (Urban, Dubský, 2008). To vše tvoří tzv. sociální (společenský) řád, který se vytvořil na základě společenského konsenzu a dohody mezi lidmi o respektování stanovených norem (Durkheim, 2004).

Lidé, kteří tyto normy se stávají lidmi konformními. Respektuje je jak na základě vlastního přesvědčení o tom, co je správné, tak z důvodu vyhnutí se sankcím za jejich nedodržení (více k sankcím viz. 1.1.3). Lidé, kteří normy porušují se tak stávají lidmi deviantními a jejich odchýlené chování je označováno za nonkonformní (Mühlpachr, 2008).

Negativn odchylného chování existuje celá škála. Pro lepší orientaci znázornuji graficky v následujícím obrázku od mírnějších podob po ty nejzávažnější.

Obrázek .1

(in Skopalová, [on-line], 2009)

Provokující chování jsou jen pouhé p ehnání nápadné projevy. Mezi deviantní chování bývá zařazováno jen ve velmi výjimečných případech. U disociálního chování jde o drzost, lhaní, vzpurnost proti autoritám, d tskou nekáze , poruchy afektu a nap . -patné návyky, což je ufi zcela bez pochyb deviantní chování, stejně tak jako další, postupn závažn j-í...

Asociální a antisociální chování se vyznačuje porušením zákonných i jiných norem, vzniká tak újma společnosti. Takto jednající jedinci často postrádají sociální citlivost a jsou vyloučeni z kolektivu. Jako chování kriminální označujeme činy, které jsou nebezpečné natolik, že jsou azeny jifi mezi trestné činy. Krádeže, loupeže, výtrfnictví, sexuální trestné činy, zabití a další.

(in Skopalová, [on-line], 2009)

1.1.2 Protiprávní jednání

Protiprávní jednání lze označovat také pojmem kriminalita a jedná se o chování nezákonné, hodné p im eného sankcionování dle právních zákon dané společností. M ůže, ale nemusí být sou asn sociální deviací.

Pojem vychází z latinského *šcrimenō*, což znamená provin ěn ě nebo zlo ěn, a označuje souhrn trestných ěn ě, které jsou páhány, úmysln ě nebo z nedbalosti, trestn ě právn ě odpov dnými jedinci. Trestný ěn ě je takové konání, které je nebezpečné pro společnost a je sou asn ě p ěkladem protispolečenského chování (Hroncová, Kraus a kol., 2007).

V souvislosti s touto tematikou m ě také zaujala a stojí jist ě za zm ěnku my ělenka francouzského sociologa ěmila Durkheima. Zastával totiž n ězor, že ur ěit ě míra existence deviací ě konkr ětn ě kriminality, je pro společnost řádoucí a nutnou pro stanovení hranic normality. N ěsledn ě sankcionování takov ěhoto jednání pak slouží jako odstra ěování a obecn ě prosp ěné varování pro ostatn ě ěleny společnosti (2004). T ěmto tedy pozitivn ě p ěispívá k její konformit ě.

1.1.3 Systém sankcí

Jedná se o soubor trestů za porušení právních i morálních norem a v opačném případě o soubor odměn za jejich vzorné dodržování. Podle Munkové termínem sankce označíme všechny mechanismy vedoucí k posílení sociálních norem ve vědomí lidí prostřednictvím odměn, tzv. pozitivní sankce, ale v sociologii patří jim prostřednictvím trestů, tzv. negativní sankce (2001).

Negativní sankce mohou mít různou podobu a závažnost, ať už se jedná o fyzickou odplatu, státem stanovený trest (odnětí svobody, veřejné prospěšné práce, pokuta aj.), nebo o společenské zavržení.

Otázkou ale je, zda je taková udělená sankce vždy odpovídající spáchanému zločinu a provinění. Ve společnosti jsou normy tradičně zařazeny a v souvislosti s tím i názor na sankce za jejich porušení bývá, ať už na výjimky, jednotný. V právní oblasti upravují a vymezují tuto problematiku v psané formě zákony a Ústava ČR.

1.2 Typy deviací

Deviace máme rozdělité podle mnoha hledisek. Existuje navíc velké množství různých teorií, které nonkonformní chování vymezují a kategorizují z mnoha pohledů, ale ty podrobně uvádět nebudu. Pro názornost předkládám jen několik základních rozdělí.

1.2.1 Deviace podle směru odchylky od normálu

a) Negativní deviace – tzn. poruování norem společnosti, vymykání se pravidlům v záporném smyslu. Do této kategorie spadají:

- Negativní sociální jevy - pandemie a epidemie, živelné pohromy, úrazovost a nehodovost, chudoba a bída, jevy, které chudobu a bídu vyvolávají, bezdomovectví, rozvodovost a nezaměstnanost.
- Asociální jevy – chování z etelně překračující meze - různé projevy agrese, sebepokozování, –íkání, vandalismus atd.
- Sociálně patologické jevy – kriminalita, delikvence, sebevraždnost, toxikomanie, prostituce, rasismus, xenofobie, závislostní chování – drogová a alkoholová závislost, tabakismus a gambling, netomanie = závislost na internetu, závislost na televizi, sexuální závislost, shopaholismus = patologické nakupování, workoholismus, sektářství, bulimie aj. (Hroncová, Kraus a kol., 2007; Mühlpachr, 2008).

b) Pozitivní deviace – tzn. dodržování sociálních norem až do krajnosti, např. militantní abstinence, přehnané dodržování etikety, multimilionářství, aj. (Urban, Dubský, 2008). I v těchto případech, i když se takové chování na první pohled zdá celkem správné, se stává, že okolí takto se chovajícího jedince určitým způsobem zavrhnou a velice často označí adjektivem šdivný. Pohlíží pak na něj s opovržením i přes to, že nepáchá vlastních –patného nebo pro ostatní ohrožujícího.

1.2.2 Definice E.M. Lemerta - etiketizační teorie (šnálepkování)

ŠAby byl jedinec pokládán za devianta, musí být nejprve za devianta označen, prohlášen. (Kolektiv autor, 1991, str. 59)

Etiketizační teorie, jinak také labelling, rozděluje deviance na:

a) Primární deviance - tzn. porušení normy na základě povodního podnětu (Urban, Dubský, 2008). Například nadměrné popíjení alkoholu vedlo k smrti blízké osoby - zapíjení flalu, boj proti depresi, atd.

b) Sekundární deviance - vzniká jako důsledek reakce jedince na označení svého chování jako šdeviantní. Tato reakce je útěná, obranná nebo adaptační. (ibid.) Nejintenzivněji bývá, pokud dochází k takovému označení lidmi sociálně významnými (Mühlpachr, 2008).

1.2.3 Definice podle typu porušení normy

Nejrozšířenější definice deviací, především pro svůj praktický význam, je ta, která říká, že na rozdíl od devianta závisí diferenciaci používaných sankcí a procedura odhalování a trestání pachatelů.

Jedná se tedy o deviance právní, mravní (etické), náboženské a další (in Skopalová, [on-line], 2009) v závislosti na normě, která byla porušena.

1.2.4 Podle objektu chování

Rozdělují deviace na základě toho, k čemu nebo ke komu je deviantní chování směřováno.

a) Sociální deviace – mají význam ve společenském styku, v mezilidských vztazích. Pro mou práci jsou zásadní.

b) Nesociální deviace – vztahují se na nesociální objekty (neživé předměty). Vyskytují se tedy tam, kde neexistují sociální interakce a vztahy. Do této skupiny patří i tzv. skryté deviace, které se až po rozpoznání a označování jako deviace stávají sociálními (Urban, Dubský, 2008).

1.2.5 Podle subjektu chování

Takto deviace dělíme podle toho, kdo se jich dopouští. Jednotlivci, formální i neformální skupiny (in Skopalová, [on-line], 2009).

1.2.6 Podle cílové orientace a motivace chování

a) Ziskové deviace - jsou spojeny se snahou získat materiální výhody. Můžeme sem zařadit veškeré přestupky a trestné činy jako např. krádež, neplacení výživného, loupež atd.

b) Agresivní deviace - jsou vyvolány nepřátelstvím a nenávistí k druhým, které vyúsudí nejčastěji v útoky na tělo a důstojnost, na zdraví člověka nebo dokonce na jeho život.

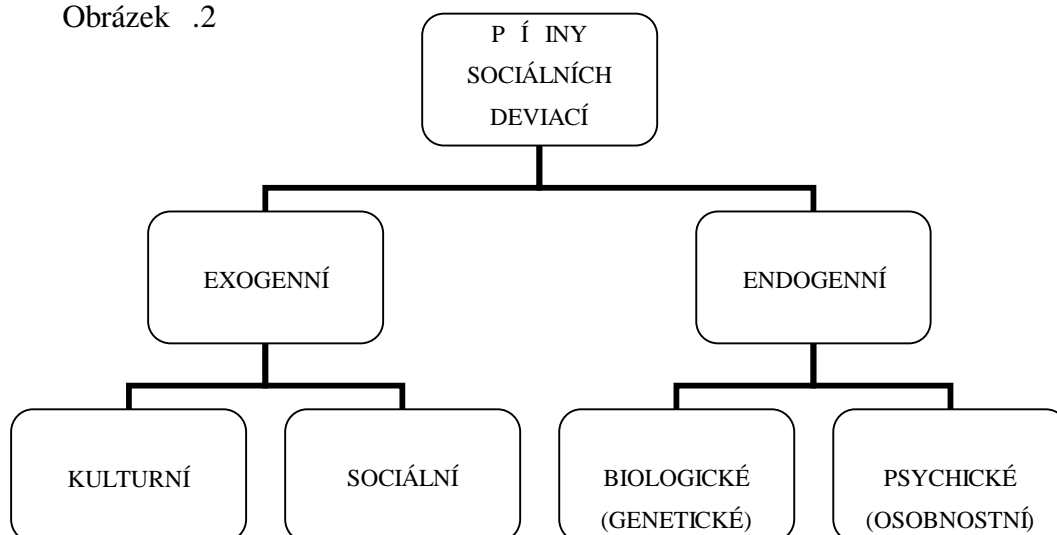
c) Deviace pasivního typu – projevují se např. jako lhostejnost k plnění povinností, ignorace nařizení atd. (ibid.).

1.3 P í iny vzniku sociálních deviací

Antifones pravil, fle šprost edí, kde se lov k zdrfluje v t-inu dne, ur uje jeho charakterō (in Skopalová, [on-line], 2009), cofl znamená, fle jifl ve starov ku bylo známo, fle p edev-ím prost edí formuje osobnost a její charakterové vlastnosti. Tuto teorii preferuje jak sociologie, tak psychologie. Samoz ejm nem fleme opomenout ani p í iny biologické a psychické, jeffl Urban spole n ozna uje jako endogenní (vnit ní), ale podle posledních výzkum bylo dokázáno, fle na výskyt negativních jev mají v t-í vliv p í iny exogenní, tzn. na-e sociální a kulturní prost edí (Urban, Dubský, 2008). Jedná se nap . o metody výchovy, rodinnou atmosféru, interaktivní p sobení mezi leny rodiny, hodnoty, které nejblifl-í okolí vyznává, a celkovou flivotní situaci jedince (materiální, emo ní, sociální).

Rozhodla jsem se ve své práci zam ít práv na ty mén preferované faktory a to p í iny endogenní, konkrétn psychické. Pro úplný p ehled ale p esto uvádím v-echny p í iny spole n s p íklady pro úplnost tématu kapitoly.

Obrázek .2

(Urban, Dubský, 2008)

1.3.1 Biologické příčiny vzniku deviací

Biologickými faktory jsou myšleny genetické poruchy jako jsou například chromozomální defekty, hormonální a fyziologické poruchy i vrozené a vývojové vady (Urban, Dubský, 2008). Jako příklad může posloužit fakt, že 5% populace je nositelem jednoho XY chromozomu navíc. Výzkum prokázal, že právě tento chromozom je odpovědný za určitá selhávání v závažných situacích => vznik dispozice k deviaci (Hroncová, Kraus a kol., 2007).

1.3.2 Psychické příčiny vzniku deviací

Jedná se o faktory související především s rodinným zázemím, výchovou a prostředím, ve kterém dochází k socializaci jedince (kolekta). K poruchám socializace dochází zejména v raném dětství. Můžeme sem také zařadit poruchy vztahu k autoritám, citovou deprivaci dítěte, ale i existenční krizi dospělých v určitých fázích života (ibid.). V neposlední řadě do této skupiny příčin deviantního chování patří duševní poruchy, které jsou zásadní součástí mé práce a budu se jim v novat podrobně v 2. kapitole.

1.3.3 Sociální příčiny vzniku deviací

Tyto příčiny jsou spojeny se změnami ve společnosti. Jejím vývojem, technologickým a urbanizačním pokrokem i sociálními a politickými konflikty (ibid.), ke kterým uvnitř společnosti dochází. Lidé se často nedokáží pohotov přizpůsobit změnám ve společnosti způsobeným jejím rychlým vývojem kupříkladu. A tak se může stát, že a nevdomy nebo záměrně, lidé nové normy, které je-t osobně nezvnitnilí, nerespektují a nezaříté zákony společnosti ignorují a porušují.

1.3.4 Kulturní příčiny vzniku deviací

Tyto příčiny vyplývají z odlišných kulturních příslušností. Svou roli zde hraje etnocentrismus, neznalost a xenofobie (ibid.). Lidé pocházející z různých kultur vyznávají často odlišné zásady a společenské normy, které mohou být i naprostými protiklady. A v případě, že příslušníci jedné kultury se chovají v kultuře jiné podle svých norem, mohou v ní tak působit jako nonkonformní jedinci či devianti.

Ve většině případů výskytu sociálních deviací se však stejně nakonec dochází k závěru, že příčina není jen jedna, ale jedná se o kombinaci více přírodních faktorů se vzájemnou návazností a ovlivňováním se (Urban, Dubský, 2008).

1.4 Sociální deviace kontra sociální patologie

Do první třetiny 20. století bylo užíváno pouze pojmu sociální patologie, který v sobě implikoval i problematiku sociálních deviací. V současné době bývá užíván již převážně jako shrnující pojem pro sociálně nezdravé, nenormální, obecně nefunkční společenské jevy tzn. společensky nebezpečné, negativně sankcionované formy deviantního chování (Urban, Dubský, 2008, s. 47).

Pojem sociální deviace je širší než sociální patologie. A zároveň ne každá deviace je součástí sociální patologie, za tu jsou pokládány jen vysoce společensky nebezpečné formy deviantního chování, které jsou pro společnost nebo jedince ohrožující (ibid., s. 47). Pojem deviace nabádá k toleranci a porozumění, nejen k odsouzení a trestu (Mühlbacher, 2008).

Ujednotování pojmu sociální deviace s sociální patologií v současné době pramení i z toho, že deviace zdrazují nutnost vazby na kulturní prostředí, prostor a čas a naopak nepředpokládají, že se lidé mechanicky dle normálních a deviantních (ibid.).

Mezi sociální deviace v tisku lidí automaticky zařadí například alkoholismus, sebevraždě nebo násilí. Často je ale opomíjen fakt, že za sociální deviaci je považováno i chování vychylující se z normálu v pozitivním slova smyslu, čímž mám na mysli již zmíněné pozitivní deviace (podkapitola 1.2.1). Oproti tomu sociální patologie se vnuje pouze negativním jevům, které narušují společnost negativně.

2. Duševní poruchy

Duševní poruchy nebo odborněji také psychické disfunkce jsou součástí našeho života a vyskytují se v takové míře, že je opravdu nelze ignorovat, jako kdyby se nás netýkaly. Objevují se v mírné, téměř zanedbatelné formě, kdy si ani společnost nemusí uvědomit, že se jí jedná o psychickou poruchu, nebo i v tak závažné formě, že je nutná a neodkladná okamžitá psychiatrická péče, případně i dozor nad pacientem, aby neublížil ostatním nebo sám sobě.

Ve které formě mají ale vlivy společné to, že se jedná o narušení psychiky člověka. Ne o jeho fyzickou stránku, ale o tzv. duševno, z čehož vzniká psyché = duše (Krausová (ed.), 2004), které je předmětem zkoumání mnoha vědních disciplín jako jsou psychologie, psychopatologie, patopsychologie, psychiatrie a další.

V učebnici Mgr. Krausové je duševní porucha definována jako špecifická kombinace psychických jevů, která se projevuje v chování a prožívání a způsobuje problémy v sociální komunikaci a integraci (2004, s. 149). Za vznikem všech takových poruch stojí biologické, psychické i sociální faktory, které se ve většině případů určitým poměrem vzájemně kombinují.

To znamená, že vznik psychické nemoci ovlivuje genetická výbava člověka, výchova a prostředí, v kterém vyrůstal a v kterém žije (Krausová, 2006). Více k příčinám vzniku psychické nemoci v následující subkapitole. Diagnostikou psychických disfunkcí na základě speciálních vyšetření a definováním jejich příčin se zabývá obor psychiatrie.

Duševní poruchy většinou probíhají dlouhodobě a s periodickým průběhem a mnohé z nich zkracují život - především závislosti, deprese a schizofrenie. U většiny psychických poruch není dodnes známa ani etiologie (příčiny vzniku), ani patogeneze (vznik a vývoj choroby v těle) (in ABZ slovník cizích slov, [on-line], 2009), proto bývá

jejich léčba často náročná a dlouhodobá (Koncepce oboru psychiatrie, [on-line], 2001).

2.1 Příčiny vzniku psychického onemocnění

Na vzniku duševního onemocnění se podílí faktory vnější i vnitřní. Vrozené - predispozice i získané dispozice (Vacínová, Langová 1995). Podle některé lze vymezit z pohledu faktorů působících psychické disfunkce tři základní oblasti příčin. Jedná se o příčiny psychické, biologické a sociální (2006).

2.1.1 Psychické příčiny

Psychickou příčinou je především dlouhodobé působení neférových faktorů na psychiku jedince. Do určité fáze je psychika odolná, ale pokud dojde k překročení hranic odolnosti psychiky, může propuknout některá duševní nemoc. A ve většině případů se tak stane. Takto vzniklé psychické choroby však nebývají tak závažné jako ty, které jsou způsobeny biologickými faktory, a dají se v zásadě dobře celkem úspěšně a jednoduše léčit. Ale i tak mohou mít takto vzniklá duševní onemocnění kritické následky u jedince, jejichž psychika je oslabená a příliš náchylná na působení škodlivých vlivů a mohou vyvolat řadu nepřiměřených reakcí (agrese i jiné sociální deviace a protiprávní jednání).

Mezi takové vlivy patří dlouhodobý stres, konflikty, do nichž je člověk přímo zahrnut, probíhají v jeho blízkém okolí nebo se týkají osob jemu blízkých, frustrace, což je dlouhodobé bezvýsledné snažení nevedoucí k touženému výsledku z důvodu určitých překážek (Krausová (ed.), 2004), a také aktuální trauma, což může být například smrt blízké osoby, závažné onemocnění i úraz, násilnání, rozvod, úvražnání, ztráta zaměstnání apod. (časopis Adiktologie, [on-line], 2009).

2.1.2 Biologické příčiny

Biologickými příčinami jsou myšleny vrozené hereditární předpoklady, organické příčiny a patologické pochody a procesy v organismu (časopis Adiktologie, [on-line], 2009), dále také genetické determinanty, kde svou roli hraje geneticky daná vulnerabilita, tj. zranitelnost tělesná i duševní (in ABZ slovník cizích slov, [on-line], 2009), a mimo to i konstituce tělesná stránka, kondice, nervová soustava a celkový zdravotní stav (Jabok, [on-line], 2005).

2.1.3 Sociální příčiny

V tomto případě vyvolává duševní poruchu působení společnosti, ve které člověk žije a rodina, v níž vyrůstal a která ho socializovala. Vliv má mít i na první pohled nepatrný fakt, jakým je pořadí a počet sourozenců v rodině (Jabok, [on-line], 2005), do níž se člověk narodí. Navíc se velkým dílem projevuje také prostředí, v kterém se člověk často nebo pravidelně vyskytuje (Čechová, 2006), čímž je méně napětí, práce, ale i partnerský svazek. A v neposlední řadě je také kladen důraz na význam sociálních rolí a statusů, které v dané společnosti jedinec zastává.

2.1.4 Příčiny duševních chorob z hlediska ontogeneze

Richterová a kol. ve své knize Psychopatologie popisuje zajímavé dělení příčin vzniku psychické poruchy podle doby, v níž určité determinanty ovlivňují duševní zdraví:

a) Prenatální porucha psychiky je zapříčiněna již během prenatálního vývoje. Mohou jí způsobit příčiny endogenní (vadný vývoj plodu) i exogenní –patné vlivy z těla matky (nikotin), ale i její onemocnění (zářky) a psychické stavy a nálady (Richterová a kol., 1969; Kratinová [on-line], 2009).

Prenatální poruchy lze je-t rozli-ovat na prekoncep ní (p ed oplozením), kam pat í p edev-ím d di nost a postkoncep ní (po oplození), kdy -kodlivé vlivy p sobí na embryo a dále se vyvíjející plod. D sledkem v-ech t chto vliv mohou být r zné vývojové anomálie, rané mozkové obrny, malformace v oblasti centrální nervové soustavy, epilepsie, slabomyslnosti atd.. (ibid.).

b) Perinatální ó v tomto p ípad souvisí p íny poruch du-evního vývoje s porodem. Jedná se afl o 17% v-ech psychických disfunkcí. I Freud ozna il porod jako nejv t-í trauma, z kterého se celý flivot vzpamatováváme (in Kratinová, [on-line], 2009). V nejv t-ím ohrofení jsou d ti nedono-ené ó narozené p ed asn , d ti nezralé, které váží mén nefl 2,5kg, ale také d ti p eno-ené. D sledky jsou obdobné jako u p í in prenatálních (Richterová a kol., 1969; Kratinová, [on-line], 2009).

c) Postnatální ó zde se jedná o exogenní vlivy p sobící na lov ka po narození ó nap . nemoci, úrazy, intoxikace, traumata (somatická i psychická). Zárove je také pot eba zmínit, fle i monotónnost, stereotypie a v-ednost flivota lov ka mohou vést k rozkladu osobnosti. Vfdy se na vzniku psychického onemocn ní podílí více vliv , které se navzájem kombinují (ibid.).

Psychické poruchy se mohou vyskytovat i u zcela zdravých lidí, ale to spí-e výjime n a epizodicky. Bývají vyvolány silnými vn j-ími vlivy, nap . mimo ádn silným podn tem (nehoda, kritická situace) nebo spole ným p sobením více initel p i sou asném snífení odolnosti po n jakém p edcházejícím oslabení (Richterová a kol., 1969).

2.2 Popis disfunkcí

Bez ohledu na předchozí definici popíši podrobněji nejznámější a nejčastěji vyskytované psychické poruchy společně s jejich projevy a působením na okolí a společnost. Zaměřím se tak na psychotické poruchy, neurotické poruchy a poruchy osobnosti. Poruchy inteligence zmíním jen krátce v závěru, jelikož je považuji za téměř samostatnou a velice rozsáhlou oblast psychických disfunkcí, která s tématem mé bakalářské práce nesouvisí tak úzce jako tyto již zmíněné.

Věchny mají ale společné to, že výrazně zhoršují kvalitu života jedince i ostatních vztahů ve společnosti. Rodinných, partnerských, pracovních i sociálních. Vždy mají negativní vliv na život postiženého, ale i na jeho okolí (Koncepce oboru psychiatrie, [on-line], 2001).

2.2.1 Psychotické poruchy (psychózy)

Psychotické poruchy jsou charakterizované ztrátou schopnosti adekvátní orientace v sobě samém i v okolním prostředí (Jabok, [on-line], 2005). Způsobují poruchy psychických funkcí a osobnosti jako celku. Pro člověka trpícího n kterou z těchto poruch je typické, že si onemocnění nepřipouští a považuje sám sebe za zdravého (ibid.).

Prvními příznaky psychických chorob neboli choromyslnosti jsou změněné psychické jevy (Vacínová, Langová, 1995). Dochází k poruchám myšlení, emotivity a jednání. Nemocný se těžko orientuje v sobě a prostředí a má skreslené chápání reality a je tak nebezpečný sobě, okolí nebo veřejnému prostředí (Richterová a kol., 1969).

Nejznámějšími jsou tzv. endogenní psychózy, mezi ně patří schizofrenie, paranoia, parafrenie, maniodepresivní psychóza a deprese (Jabok, [on-line], 2005). Jsou velmi obtížně léčitelné a to naprosto vhodně

podávanými medikamenty i vstícným, pozorným a osobitým jednáním a p ístupem.

2.2.2 Neurotické poruchy (neurózy)

Jinak ozna ovány také jako poruchy vyší nervové innosti, projevující se narušením adaptace p edevším k sociálnímu okolí. Pacient si je v t-inou v dom své diagnostiky (Richterová a kol., 1969). Neurotické poruchy jsou reaktivního p vodu nebo mohou být nap . zp sobeny p ítomností strachu.

Do této kategorie adíme: poruchy emocí ó strach, úzkost, fobie, deprese; poruchy myšlení ó obsese (vtíravé myšlenky); poruchy hodnocení a sebehodnocení; poruchy pam ti ó amnézie; poruchy autoregulace ó kompulze (nutkavé jednání); poruchy spánku (Jabok, [on-line], 2005).

P íznaky bývají rozmanité, pestré, ale vfdy je snadno rozpoznatelné, fle se jedná o neurotické onemocn ní. Lé it neurózy lze farmakologickou lé bou, psychoterapií, socioterapií a terapeutickou prací s rodinou, jelikož se ásto jedná o poruchy p echodné (Richterová a kol., 1969).

2.2.3 Poruchy osobnosti

Dříve byl pro poruchy osobnosti používán pouze název psychopatie, který se v posledních letech pozvolna začal transformovat. Ve většině publikací a zdrojů, které ke své práci využívám, je ale toto, dnes již téměř chybějící označení, ještě široce používáno a dokonce upraveno. Proto ho ve své práci používám výjimečně i já.

Vacínová vymezuje poruchy osobnosti jako povahovou úchylnost, kde jsou některé vlastnosti silně a abnormálně vyvinuty, ale jiné naopak zabrzdnuty (1995). Tím dochází k nevyváženosti a disharmonii osobnosti, která je takto určitým způsobem narušena a některé její součásti jsou tak oslabené nebo zcela vymizelé (Jabok, [on-line], 2005). Poruchy osobnosti mají trvalý charakter a jejich zakořeněné základy má každý člověk hluboko ve své struktuře. Lidé s těmito disfunkcemi nejsou schopni obvyklým způsobem zvládnout běžné sociální role.

Za delšího také pokládám podotknout to, že poruchy osobnosti nejsou nemocí, ale trvalou charakterovou vlastností. I z tohoto důvodu jsou psychopatie neléčitelné a mnohem se dosáhnout pouze omezení problémů, které způsobují, resp. ke zmírnění daných obtíží. (Jabok, [on-line], 2005).

Typy poruch osobnosti:

1. Paranoidní porucha osobnosti - citlivost na negativní hodnocení, neschopnost odpustit, zděrazňování vlastních práv, podezřívavost, vztahovost.
2. Schizoidní porucha osobnosti - emocionální útlum, nápadná introverze, nezájem o okolní svět.
3. Disociální porucha osobnosti - neschopnost sociální adaptace, silný egoismus, potřeba silného vzrušení, neschopnost ovládat své reakce, agresivita, násilí, anestetičnost (bezcitnost), slabě rozvinuté svědomí.

4. Emo n nestabilní porucha osobnosti ó neschopnost ovládat své emoce, výbuchy násilí, sebevražděné tendence, sebepo-kozování, porucha identity
5. Hysteroidní porucha osobnosti ó lhavost, intrikování, hysterie, teatrálnost, emo ní labilita.
6. Anankastická porucha osobnosti ó porucha emocí, nadm rná sebekontrola, perfekcionalismus, rigidita.
7. Úzkostná porucha osobnosti ó porucha emocí, nadm rné obavy z kritiky, odmítnutí, zhor-ené sebehodnocení, tendence k izolaci.
8. Závislá porucha osobnosti ó pot eba závislosti na jiném lov ku, naprostá submisivita, neschopnost osamocení.
9. Narcistická porucha osobnosti ó porucha sebehodnocení, pot eba obdivu, -patné vztahy k lidem.

(Jabok, [on-line], 2005)

2.3 Deviace jako následek psychického onemocnění

To, že se člověk chová abnormálně, odlišně od všeobecného normálu, ještě neznamená, že je postihen nějakou psychickou poruchou. Jeho deviantní chování může být mimo psychické faktory zapříčineno i faktory biologickými, kulturními a sociálními (viz. 1.3). Často ale může takové chování výskyt duševní choroby signalizovat nebo přímo charakterizovat (Vacínová, Langová, 1995).

A naopak, pokud někdo trpí psychickou poruchou, nemusí to automaticky znamenat, že se bude chovat asocíálně a jednat protiprávně. V praxi je tomu ale bohužel tak, že právě osoby trpící duševními chorobami jsou označovány za devianty, protože se svým chováním odlišují od zafixovaných standardů, vymykají se a často porušují normy. V závažnějších případech nejen ty morální (společenské) normy, ale i právní, čímž se stávají pachateli trestných i trestněprávních činů.

3. Zp sobilost k právním úkon m

V české republice se rozlišují dvě kategorie zbavení svéprávnosti. Bu úplné zbavení zp sobilosti k právním úkon m nebo áste né zbavení zp sobilosti k právním úkon m (kdy je osob zp sobilost jen omezena). P i úplném zbavení zp sobilosti k právním úkon m musí být spln ny tyto t i základní podmínky: osoba trpí du- evní poruchou, nejedná se o du- evní poruchu pouze p echodnou a ta osoba není schopna kv li této du- evní poru- e init právní úkony (Opatrovnictví a lidská práva, [on-line], 2007).

áste né zbavení/omezení zp sobilosti k právním úkon m m fle být soudem stanoveno v p ípad du- evního onemocnění nebo mentálního postiflení, kdyfl tato osoba trpí du- evní poruchou, která není jen p echodná a je kv li ní schopna init jen n které právní úkony. Nebo v p ípad nadm rného poflívání alkoholu, narkotik a omamných látek, kdyfl je kv li tomu osoba schopna init jen n které právní úkony (ibid.).

3.1 Otázka p í etnosti

P i soudním rozhodování, zda je nebo byla osoba p í etná je rozhodována v souladu s normami a dokumenty o právech du- evní nemocných a platí, fle šjakékoli rozhodnutí, fle osoba není právn zp sobilá z d vodu svého psychického onemocnění .bude uskute ováno pouze po spravedlivém projednání nezávislým a nestranným tribunálem í ō. (Ryba, [on-line], 2002, Zásada 1; bod 6). Samoz ejm , fle osoba, o které se jedná má nárok na to být zastupována právním zástupcem.

Rozhodnutí o tom, zda osoba trpí psychickým onemocněním je vfdy jednáno v souladu s mezinárodn p íjatými léka skými normami.

Nikdy nesmí ovlivnit rozhodnutí politické, ekonomické nebo sociální postavení stejně tak jako pohlaví, národnost, barva pleti, náboženské vyznání atd. (ibid.)

3.2 Trestní řízení s psychicky nemocnými pachateli

Věm osobám ve výkonu trestu za trestné činy, nebo těm, které jsou jinak zadrženy v průběhu trestního řízení nebo vyšetřování, a u nichž je rozhodnuto, že trpí duševní nemocí, nebo u nichž se taková nemoc předpokládá by se mělo dostat té nejlepší péče o duševní zdraví (Ryba, [online], 2002, Zásada 1; bod 6).

Poté je povolen soud nebo jiný kompetentní orgán, jednající na základě kompetentních a nezávislých lékařských doporučení, aby nařídil, přijetí takových osob do psychiatrického zařízení (ibid.).

Ze statistik okresního soudu v Pardubicích, jež mi zaslala paní Dr. Pfeiferová, jsem zjistila, že od 1.1.2004 bylo v okrese Pardubice soudem uloženo 9 psychiatrických léků, u kterých uhl bohužel nebylo možné dohledat, z jakého důvodu byla nařizována nebo jakou psychickou chorobou tyto osoby trpěly (Pfeiferová, [elektronická pošta], 2008).

V tinvou je zjiřeno jifl v p řpravném trestním řízení po vypracování znaleckého posudku z oboru psychiatrie, zda daná osoba je trestn odpov dná, i alespo z řsti, a pokud se zjistí, že není, řízení je zastaveno jifl v této po řte ní řzi a státní zřstupce pouze uhl podává k soudu návrh na uložení ochranné psychiatrické léčby, pokud je znalcem navrhována.

Ze statistický údaj Ministerstva spravedlnosti ČR z let 1999 až 2007 týkajících se zastavení trestního střhání obvin ěných osob lze vy řst, že po et takovýchto rozhodnutí se v celé ěské republice kařdoro n pohybuje mezi 340 a 589 osobami, p i emfl nejv řší po et t chto p řpad se vyskytuje vřdly v Severomoravském kraji, Jihomoravském kraji a v Praze (Slavíková, [elektronická pošta], 2008). Tato řsla poukazují na to, že lidí trpících

psychickou poruchou páčajících trestné iny je jen v na-í zemi opravdu velké a alarmující množství. A naskýtá se otázka, jak tato ísla snížit a eliminovat patologické jednání psychicky nemocných a v bec výskytu duševních poruch, které za takovým jednáním nej ast ji stojí?

4. Psychiatrická léčba

Psychiatrie je v dnešní době disciplína, jejíž chápání člověka jako biopsychosociální jednotku. Hledá příčiny duševních poruch, zkoumá jejich projevy a hledá řešení jejich léčby nebo alespoň zmírnění i potlačení. To vše hlavně prostřednictvím mnohých psychiatrických vyšetření, která se skládají z psychiatrické anamnézy a vyšetření psychického stavu, a následným aplikováním vhodných terapií. Umění psychiatrie spoívá také velkou měrou v schopnosti naslouchání, komunikace a pozorování (Kovářová, 2006).

4.1 Umísťování psychicky nemocných deviant

Zde uvádím výtah ze zajímavého a poukávajícího článku dobrovolného sdružení Amnesty international, který usiluje o dodržování lidských práv po celém světě. Na článek dále naváží.

Šestovky pachatelů trpících duševní nemocí v USA se pohybují ve společnosti, která jim není schopná včas pomoci, ale neváhá je odsoudit k smrti, prohlásila AI (Amnesty International, [on-line], 2006). Dále uvádí seznam stovek válečných psychicky nemocných popravených od roku 1977, z čehož plyne, že každý desátý popravený byl psychicky nemocný. Často totiž takto nemocný není schopen porozumět obvinění, která jsou proti němu vznesena, a je-li se mu bránit (ibid.).

Rozhodla jsem se podílet se o tento případ, jelikož je jasným signálem, proč mají být zaváděny, v dostatečném množství a s velkou mírou zajištění bezpečnosti, takové instituce, do kterých mohou být umístěni nebezpeční pacienti, kteří spáchali nějaké zločinné či trestné činy, a ohrožují

společnost, ale takové instituce, které se jim zároveň budou vnovat na profesionální odborné psychiatrické úrovni. Více v následující subkapitole.

4.2 Detenční ústavy

V současnosti jsou hodně diskutovaným tématem detenční ústavy, které ještě do roku 2008 neměly v České republice zastoupení. Na počátku roku 2009 byl ale v Brně otevřen první ústav takového typu, čímž se situace změnila, ale stále je mnoho zemí, kde chybí taková zařízení je potřeba zavedení více takovýchto institucí, protože je to jediné vhodné místo pro psychicky nemocné, kteří se dopustili nějakého antisociálního nebo trestného činu a vytvářejí tak mezi lidmi negativní povědomí o nebezpečí, a zvyšují tak pocit trvalého ohrožení obyvatelstva.

Agresivní pacienti, zejména ti s nařízenou sexuologickou i psychiatrickou ochrannou ústavní léčbou, jsou umístěni v různých kolik rozsáhlejších psychiatrických léčebnách. Ti, u kterých byla uložena ochranná ústavní léčba, jsou pro společnost velice nebezpeční. Některí pacienti jsou zcela nespolupracující a velice nároční na ošetování. Jedná se o ty, u kterých se projevuje asociální a antisociální chování nebo v horším případě agresivita, což jsou převážně pacienti s poruchou osobnosti a v sexuologické ochranné léčbě (časopis české psychiatrie, [on-line], 2001).

Dnes však máme již zařízení, které je určeno pro ty nejnebezpečnější pacienty se sexuologickými a psychiatrickými ochrannými léčbami, kteří se dopustili zvláště nebezpečných trestných činů a navíc ještě odmítají léčbu. Dále pro pacienty s ochrannými psychiatrickými léčbami, s poruchami osobnosti a s určitým kriminálním jednáním. V každé z léčebnů není totiž vyčleněno provádění ochranných léčeb na patřičné, zejména technické úrovni, což podporuje nebezpečí útoku deviantních pacientů a ohrožuje tak obyvatele (ibid.).

Závěr

Přesto, ře je dnes vybudován kvalitní detenční ústav pro nebezpečné a deviantní psychicky nemocné pacienty, čímž se zlepší jejich umístění a ochrana před jejich recidivními útoky, myslím, ře by se měl klást v této době na prevenci, na předcházení patologických jevů a zkoumání a zamezování vlivů, které duševní poruchy způsobují. Pak by jifi takováto zařízení ani nebyla potřeba!

Téma deviací v souvislosti s psychickými poruchami je opravdu rozsáhlé a dalo by se mu v novat v mnohem větší míře nejl rozsah bakalářské práce. Snáfila jsem se tak alespo vybrat ty nejdlefitější kapitoly, které spolu souvisí a struěně je přiblížit. Je tu mnoho otázek k zamyšlení na téma poruch psychiky a jejich pronikání do trestního práva a kriminality.

Předeví je před námi ten paradox, ře astokrát jsou ty nejkruťější zločiny páčány např. jedincem s poruchou osobnosti, který je páčá ale s naprostým nevdomím toho, ře by jednal nesprávně. Jak ho pak máme soudit?

Duševní onemocnění jsou opravdu záhadnou kapitolou. Dimenzí, do které stejně jen šáte nahlížíme, ale do hloubky, abychom je rozlučili, stoprocentně objasnili a mohli jim zamezit nebo se jim alespo úinně bránit, stejně jen tak nepronikneme!

Seznam literatury:

- ETŇKOVÁ, Eva, KU EROVÁ, Hana, SVOBODA, Mojmír (ed.):
Psychopatologie a psychiatrie. Praha: Portál, 2006. 317 s. ISBN 80-7367-154-9
- DURKHEIM, Émile: *Společenská dělba práce*. P el. Pavla Doleřalová.
Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. 375 s. ISBN 80-7325-041-1.
- FŮRST, Maria: *Psychologie: V etn vývojové psychologie a teorie výchovy*.
P el. Ji í Horák. Olomouc 1997. 242 s. ISBN 80-7198-199-0.
- HR KA, Michal. *Sociální deviace*. Praha: Sociologické nakladatelství,
2001. 302 s. ISBN 80-85850-68-0.
- Kolektiv autor . *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. Praha:
Sociologické nakladatelství, 1997. 116 s. ISBN 80-85850-03-6. -011-0
- KOUDELKOVÁ, Anna: *Psychologické otázky delikvence*. Praha: Victoria
publishing, 1995. 114 s. ISBN 80-7187-022-6.
- KRAUS, Blahoslav; HRONCOVÁ, Jolana a kol.: *Sociální patologie*.
Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 325 s. ISBN 978-80-7041-896-3.
- KRAUSOVÁ, Marcela (ed.) a kol: *Odmaturuj ze společenských v d*. Brno:
Didaktis, 2004. 224 s. ISBN 80-86285-68-5.
- MŮHLPACHER, Pavel: *Sociopatologie*. Brno: Masarykova univerzita,
2008. 194 s. ISBN 978-80-210-4550-7.
- MUNKOVÁ, Gabriela: *Sociální deviace: P ehled sociologických teorií*.
Praha: Karolinum, 2001. 134 s. ISBN 80-2460279-2.
- N MEC, Ji í. *Psychopatie a kriminalita : řivot ze dne na den*. Praha : MV
R Centurion, 1993. 71 s. Lidé a zlo in. ISBN 80-901121-7-X.

URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef. *Sociální deviace*. Plzeň : Alenka, 2008. 167 s. ISBN 978-80-7380-133-5.

VACÍNOVÁ, Marie, LANGOVÁ, Marta: *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: Victoria publishing, 1995. 127 s. ISBN 80-7187

Elektronické zdroje:

ABZ slovník cizích slov [online]. Radek Kučera & daughter, 2005-2006 [cit. 2009-06-13]. Dostupný z WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/vulnerabilita>>.

Amnesty International Česká republika. *Duševně nemocní pachatelé v USA místo léčby by trest smrti*, 2006. [cit. 2009-05-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.amnesty.cz/zpravy/Dusevne-nemocni-pachatele-v-USA-namisto-lecby-trest-smrti>>.

časopis ADIKTOLOGIE. *Psychopatologie 1. blok* [online]. Centrum adiktologie, 2006-2009 [cit. 2009-05-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.adiktologie.cz/download/1/>>.

časopis České vězeňství: *Detenční ústav jako součást trestní justice* [online]. 2001 [cit. 2009-06-11]. Dostupný z WWW: <http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=231>.

JABOK - stránky studentů dálkového studia. *Psychopatologie* [online]. Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2005 [cit. 2009-06-01]. Dostupný z WWW: <<http://dalkari-jabok.unas.cz/dokumenty-psychologie/psychopatologie.doc>>.

Koncepce oboru psychiatrie [online]. Česká asociace pro psychické zdraví, 2001 [cit. 2009-05-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.capz.cz/dokumenty/documents/Koncepceoboropsychiatrie.doc>>.

KRATINOVÁ, Tmárka: *Psychopatologie* [online]. Specializa ní studium výchovného poradenství, 2005 [cit. 2009-05-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.ssvp.wz.cz/pato.html>>.

Opatrovnictví a lidská práva: Analýza právní úpravy a politiky v oblasti opatrovnictví [online]. Mental Disability Advocacy Center v České republice, 2007 [cit. 2009-05-27]. Dostupný z WWW: <http://www.mdac.info/documents/Czech_report_Czech.pdf>.ISBN: 978-963-87395-9-9

PFEIFEROVÁ: *Odpov* [elektronická po-ta]. Message to: Tereza Lipanová. 19.5. 2008 [cit. 2009-06-21]. Osobní komunikace.

RYBA, Martin: *Zásady pro ochranu psychicky nemocných osob a pro zlep-ení pé e o psychické zdraví* [online]. 2002 [cit. 2009-06-18]. Dostupný z WWW: <http://capz-esprit.sweb.cz/prispevky/dokumenty/deklar_zas_pro_ochr_psychic_nemoc_osob.html#4>.

SKOPALOVÁ, Jitka. *K problematice sociálních deviací* [online]. 2005 [cit. 2009-05-02]. Dostupný z WWW: <http://mujweb.cz/www/pedagogika/5_rocnik/deviace.htm>.

SLAVÍKOVÁ, Milena: *Statistické údaje* [elektronická po-ta]. Message to: Tereza Lipanová. 28.5. 2008 [cit. 2009-06-21]. Osobní komunikace.

